

Основна школа „Славко Родић“
Бачки Јарак

Начин, поступак, динамика и критеријум оцењивања
у настави српског језика и књижевности
од 5. до 8. разреда

НАЧИН , ПОСТУПАК И КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА

Ученици се оцењују сумативно и формативно, а оцењивање обухвата област књижевности, језика и језичке културе. Документација која прати процес оцењивања је: ес-Дневник, педагошка документација наставника, тестови, диктати, писмени и домаћи задаци.

ОБЛАСТИ И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ЊИХОВО ОЦЕЊИВАЊЕ

ОДЛИЧАН (5)

Књижевност

Ученик чита са разумевањем различите врсте књижевних дела (и остале типове текстова) и **потпуно самостално** уме да опише свој доживљај и да **процени** основни тон певања, приповедања или драмске радње. **Самостално уме** да одреди књижевни род и врсту и да анализира елементе композиције (стих, строфа; фабула, поглавље, епизода; чин, сцена, појава; једночинка, радио-драма). Зна карактеристике народне и ауторске књижевности и **уме самостално** да их пронађе и докаже у конкретном тексту. **Потпуно** усваја стилске фигуре, препознаје их у тексту и уме да их користи у усменом и писменом изражавању. **Потпуно усваја** књижевне термине и појмове и препознаје их у тексту (песник и лирски субјекат, преповедач и писац; врсте строфе, стиха и риме; врсте песама). Аргументовано брани постављене тезе током интерпретације књижевног текста, **повезује и примењује** стечена знања на новим текстовима (тема, порука, главни и споредни мотиви, особине ликова, вредновање поступака ликова, узрочно-последично низање мотива). Критички се осврће на прочитани текст, има развијене способности да процењује, **самосталан је и лако** долази до решења. Редовно чита домаћу лектуру и учествује у интерпретацији. На часовима је **увек активан** и учествује у анализи нових текстова, **чита више** од оног што је задато и служи се осталим изворима знања.

Језик

Ученик у **потпуности** са разумевањем усваја наставне садржаје из граматике и на примерима показује да **уме потпуно самостално да примени** стечена знања (разликује променљиве речи и подврсте променљивих речи и непроменљиве речи – прилоге и предлоге, узвике, везнике, речце; разликује категорије рода, броја и падежа речи које имају деklinацију; функције и значења падежа; основне реченичне чланове; разликује глаголска времена и граматичке категорије глагола). **Зна** правописна правила (употреба великог слова, састављено и растављено писање речи, интерпункцијски знакови – запета, наводници, црта) и **доследно их самостално примењује** у писаним радовима. Успешно пише по диктату и **уме самостално** да тачним реченицама одговори на питања (питања отвореног типа). У **потпуности правилно** изговара гласове и наглашава речи, интонира реченицу и разговетно чита наглас.

Језичка култура

Говорну поруку изговара **потпуном и правилном реченицом** и **врло успешно** самостално говори напамет одабране одломке или књижевне текстове, прича, препричава и описује и **показује логичну и емоционалну изражајност** у свим облицима говорних вежби (и на теме из свакодневног живота и о доживљају књижевног дела). Писмени радови су садржајно разрађени, тачно написани, композицијски утемељени, **занимљиви, креативни и маштовити**. Самостално проналази тражене информације у тексту. **Потпуно самостално** наводи синониме и антониме.

ВРЛО ДОБАР (4)

Књижевност

Ученик чита са разумевањем различите врсте књижевних дела (и остале типове текстова) и **готово (у потпуности) самостално** уме да опише свој доживљај и да **одреди** основни тон певања, приповедања или драмске радње. Самостално уме да одреди књижевни род и врсту и да анализира **готово** све елементе композиције (стих, строфа; фабула, поглавље, епизода; чин, сцена, појава; једночинка, радио-драма). Зна карактеристике народне и ауторске књижевности и уме самостално да их пронађе у конкретном тексту. Потпуно усваја стилске фигуре, препознаје их у тексту и уме да их користи у усменом и писменом изражавању. Потпуно усваја књижевне термине и појмове и **углавном** их препознаје у тексту (песник и лирски субјекат, преповедач и писац; врсте строфе, стиха и риме; врсте песама). Аргументовано брани постављене тезе током интерпретације књижевног текста, **углавном самостално** повезује и примењује стечена знања на новим текстовима (тема, порука, главни и споредни мотиви, особине ликова, вредновање поступака ликова, узрочно-последично низање мотива). Критички се осврће на прочитани текст, има развијене способности да процењује, **углавном је самосталан** и долази до решења. Редовно чита домаћу лектуру и учествује у интерпретацији. На часовима је активан и учествује у анализи нових текстова, **често** чита више од оног што је задато и **често** се служи осталим изворима знања.

Језик

Ученик **готово** у потпуности са разумевањем усваја наставне садржаје из граматике и на примерима показује да уме **углавном без грешке** да примени стечена знања (разликује променљиве речи и подврсте променљивих речи и непроменљиве речи – прилоге и предлоге, узвике, везнике, речце; разликује категорије рода, броја и падежа речи које имају деклинацију; функције и значења падежа; основне реченичне чланове; разликује глаголска времена и граматичке категорије глагола). **Зна** правописна правила (употреба великог слова, састављено и растављено писање речи, интерпункцијски знакови – запета, наводници, црта) и **доследно их самостално** примењује у писаним радовима. Успешно пише по диктату и уме самостално да тачним реченицама одговори на питања (питања отвореног типа). **У потпуности правилно изговара** гласове и наглашава речи, интонира реченицу и разговетно чита наглас.

Језичка култура

Говорну поруку изговара потпуном и правилном реченицом и **успешно** самостално говори напамет одабране одломке или књижевне текстове, прича, препричава и описује и **углавном** показује логичну и емоционалну изражајност у свим облицима говорних вежби (и на теме из свакодневног живота и о доживљају књижевног дела). Писмени радови су садржајно разрађени, **углавном** тачно написани, композицијски утемељени. Самостално проналази тражене информације у тексту. **Самостално** наводи синониме и антониме.

ДОБАР (3)

Књижевност

Ученик чита различите врсте књижевних дела (и остале типове текстова) и **делимично** уме да опише свој доживљај и да **уз помоћ наставника** одреди основни тон певања, приповедања или драмске радње. **Самостално** уме да одреди књижевни род и **тражи помоћ** при одређивању врсте. Уз **подстицај одређује** неке елементе композиције. Зна карактеристике народне и ауторске књижевности. **Зна дефиниције** стилских фигура, **уз помоћ наставника или вршњака препознаје** их у тексту. **Делимично** усваја књижевне термине и појмове и **понекад учествује** у интерпретацији (песник и лирски субјекат, преповедач и писац; врсте строфе, стиха и риме; врсте песама ; тема, порука, главни и споредни мотиви, особине ликова, вредновање поступака ликова, узрочно-последично

низање мотива). **У већини случајева** чита домаћу лектуру и **понекад** учествује у интерпретацији. На часовима је **каткад** активан и **не користи** додатне изворе знања.

Језик

Ученик **уме да дефинише** наставне садржаје из граматике, **памти их и репродукује** али **не учи редовно** па **греш** у примени стечена знања (разликује променљиве и непроменљиве речи; разликује категорије рода, броја и теже одређује падеже речи које имају деklinацију; зна основне реченичне чланове; уз помоћ разликује глаголска времена и граматичке категорије глагола). **Зна** правописна правила (употреба великог слова, састављено и растављено писање речи, интерпункцијски знакови – запета, наводници, црта) и **делимично** их примењује у писаним радовима. Делимично успешно пише по диктату и уме да одговори на питања али реченице нису граматички и правописно тачне (питања отвореног типа). Правилно изговара гласове и **понекад греш** у наглашавању речи, интонирању реченице и читању наглас.

Језичка култура

Говорну поруку, одабране одломке или књижевне текстове који се уче напамет, препричава и описује **уз помоћ** наставника у свим облицима говорних вежби (и на теме из свакодневног живота и о доживљају књижевног дела). Писмени радови су **делимично** садржајно разрађени, **делимично** тачно написани, композицијски утемељени. **Уз помоћ** проналази тражене информације у тексту и наводи синониме и антониме.

ДОВОЉАН (2)

Књижевност

Ученик лоше чита различите врсте књижевних дела (и остале типове текстова) и **понекад делимично** уме да опише свој доживљај и да **уз помоћ наставника понекад** одреди основни тон певања, приповедања или драмске радње. **Понекад уз помоћ уме** да одреди књижевни род и **стално тражи помоћ** при одређивању врсте. **Уз подстицај ретко одређује** неке елементе композиције. **Разликује** народну од ауторске књижевности. **Препознаје** неке књижевнотеоријске појмове **уз подстицај и помоћ**. (стилске фигуре; песник и лирски субјекат, преповедач и писац; врсте строфе, стиха и риме; врсте песама; порука, особине ликова, вредновање поступака ликова). **У већини случајева не** чита домаћу лектуру и **ретко** учествује у интерпретацији. На часовима је **ретко** активан.

Језик

Ученик **ретко уме да дефинише** наставне садржаје из граматике, **делимично их памти и репродукује**. **Не уме** да примени стечена знања (разликује категорије рода, броја и уз помоћ ретко одређује падеже речи које имају деklinацију; понекад препознаје основне реченичне чланове; уз помоћ разликује глаголска времена). **Прави** веће правописне и граматичке **грешке**. Потребна је стална помоћ наставника. Углавном правилно изговара гласове и **углавном греш** у наглашавању речи, интонирању реченице и читању наглас.

Језичка култура

Ретко успева да формулише говорну поруку, да каже одабране одломке или књижевне текстове који се уче напамет, да препричава и описује и **поред помоћи** наставника у свим облицима говорних вежби (и на теме из свакодневног живота и о доживљају књижевног дела). Писмени радови су **логички неповезани и садржајно сиромашни, али у вези са темом, имају доста већих правописних, граматичких и стилских грешака**, али поштује форму. **Понекад уме** да наведе синоним и антоним уз помоћ наставника.

НЕДОВОЉАН (1)

Књижевност

Ученик **нема развијено интересовање** за читање и ни уз добру мотивацију и помоћ **не учествује** у интерпретацији. Нема основна књижевнотеоријска знања, а због лошег читања не разуме текст. **Не чита** домаћу лектуру и **не учествује** у интерпретацији. На часовима је **неактиван**.

Језик

Ученик **није усвојио** наставне садржаје из граматике, **не препознаје** граматичке категорије. Нема **предзнања** па **тешко прати** наставу, **пасиван је и незаинтересован**. **Не прихвата помоћ** ни савете наставника.

Језичка култура

Не успева да формулише говорну поруку, да каже одабране одломке или књижевне текстове који се уче напамет, да препричава и описује и **поред помоћи** наставника у свим облицима говорних вежби (и на теме из свакодневног живота и о доживљају књижевног дела). Писмени радови су **логички неповезани и садржајно сиромашни и нису у вези са темом, не поштује павописну и граматичку норму. Тешко се изражава, а техника читања није задовољавајућа.**

ФОРМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ

Наставник у току школске године прати напредовање, ангажовање и мотивисаност ученика, активност на часовима (укључујући све три области српског језика), дисциплину, доношење прибора, израду домаћих задатака, поштовање наставника и ученика у одељењу. Наставник запажања о постигнућима и ангажовању ученика уписује у електронски дневник и даје препоруку ученику за напредовање.

Критеријуми за извођење формативних оцена :

 Ученик у потпуности испуњава захтеве који су у оквиру теме. Самостално решава задатке. Изузетно је активан и мотивисан, у континуитету показује заинтересованост и жељу за напредовањем и стицањем знања. Редовно извршава своје школске обавезе, доноси школски прибор и ради домаће задатке. Поштује правила понашања. Са уважавањем се односи према другима, поштује мишљење других. Уме аргументовано да води дијалог и образлаже своје мишљење и ставове.

 Ученик испуњава већину захтева постављених у оквиру теме. Прати наставу и повремено је активан и мотивисан за рад. Поштује већину правила понашања. Делимично испуњава своје школске обавезе, нередовно ради домаћи задатак.

 Ученик у веома малој мери испуњава или уопште не испуњава захтеве постављене у оквиру теме. Повремено прати наставу и није активан на часу. Нередовно доноси прибор за рад. Домаће задатке не ради или их ради у веома малој мери. Често не поштује правила понашања.

СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ

У току школске године ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, писмене провере постигнућа (контролни задаци, тестови, кратке писмене провере, писмени задаци, правописни диктати), за израду и одбрану плаката или презентација .

Усмена провера

У педагошку документацију уписује се оствареност прописаних исхода, стандарда постигнућа, самосталност и ангажовање приликом решавања задатака на часу, понављању старог градива, учествовањем и сналажењем код обраде новог градива, решавањем неуобичајених задатака на часу или изразом необавезних задатака за домаћи. У оквиру усмене провере ученици ће најмање два пута у току школске године бити оцењени из рецитовања песама предвиђених Планом наставе и учења, у односу на оствареност прописаних исхода.

Критеријуми за вредновање рецитовања су следећи :

- Одличан (5) - ученик зна текст песме, тачно и јасно говори текст уз одговарајућу дикцију, поштује знаке интерпункције, гласом, мимиком и покретом дочарава песму;
- Врло добар (4) - ученик зна текст песме, тачно и јасно говори текст уз делимично одговарајућу дикцију, прави ситније грешке у рецитовању, поштује интерпункцију у већој мери, гласом, мимиком и покретом у већој мери дочарава песму.
- Добар (3) - ученик делимично зна текст песме, говори без одговарајуће дикције, у мањој мери поштује интерпункцију, изостаје изражајност.
- Довољан (2) - ученик у веома малој мери зна текст песме, потребна му је подршка у виду говорења делова текста, прави честе грешке у говору, рецитије без дикције и изражајности, не поштује интерпункцију.
- Недовољан (1) - ученик није научио текст песме и није у стању да рецитије нити један њен део.

Писане провере

Контролни задаци

Контролни задаци се раде на крају области/теме и њима се испитује у којој мери је ученик савладао градиво.

Контролни задатак се најављује најмање пет дана унапред, а неколико часова пре њега градиво се заједнички понавља и ученици за рад код куће добијају задатке сличне већини задатака који ће бити на контролном задатку. Ученицима се на часу пре израде контролног задатка објасни како ће изгледати контролни задатак : број задатака, типови задатака, начин бодовања и критеријум оцењивања.

На часу на којем ученик добија на увид прегледан и оцењен контролни задатак коментаришу се решења и врши се анализа грешака у задацима и за сваког ученика.

Оцене из контролних задатака уз образложење уписују се у дневник док се број бодова и проценат успешности уписује у педагошку документацију.

Кратке писмене провере (до 15 минута)

Писмене провере постигнућа у трајању до 15 минута обављају се без најаве.

У њима се појављују задаци попут оних какви су рађени на часу или су били дати за самосталан рад код куће. Ове провере обухватају градиво са последњих неколико часова (1 – 3).

Ради праћења постигнућа ученика у педагошку документацију се уписују оцене добијене на кратким писменим проверама, а у електронски дневник одговарајући емотикон (😊 за 5 и 4, 😐 за 3 и 2, ☹ за 1).

На крају полугодишта и школске године , приликом утврђивања закључне оцене, резултати писмене провере постигнућа у трајању до 15 минута могу се узети у обзир, а у најбољем интересу ученика.

Тестови

На почетку школске године ученици раде иницијални тест. Процент успешности на иницијалном тесту уписује се у педагошку документацију и служи наставнику да на основу анализе резултата теста планира рад и по потреби изврши корекције плана, наставних јединица, метода и активности.

Критеријуми за вредновање писмених провера знања

Скала за претварање процената остварених бодова у оцену :

%	мање од 30%	31 - 50 %	51 - 70%	71 - 85%	више од 85%
оцена	1	2	3	4	5

Скала "процент бодова - оцена" не мора да буде иста за све контролне и писмене задатке. Она зависи од важности и тежине градива одређене целине и од избора задатака. Дозвољена су одступања од $\pm 5\%$.

Скала за претварање поцента оставрених бодова у оцену на писменим проверама краћим од 15 минута у оцену :

%	мање од 50%	51 - 70 %	71 - 80%	81 - 90%	више од 90%
оцена	1	2	3	4	5

Писмени задаци

Писмени задаци се раде два пута у полугодишту. Писмени задатак се најављује најмање пет дана унапред и ученицима се усмено дају смернице за писање. Теме могу бити слободне и у вези са обрађеним књижевним делима, а тачан наслов ученици добију на самом часу израде. Оцена из писменог задатка добија се на основу остварености прописаних исхода.

Критеријуми за вредновање писменог задатка :

- Одличан (5) - ученик је тачно одговорио на тему, испоштовао је захтеве композиције кроз увод, разраду и закључак, постоји поступност у излагању, реченице су јасне и правилне без граматичких и правописних грешака, стил писања богат је описима, емоцијама и појединим стилским изражајним средствима, рукопис ученика је читак, а рад уредан.
- Врло добар (4) - ученик је тачно одговорио на тему, испоштовао захтеве композиције, реченице су јасне, постоје мање граматичке, правописне и стилске грешке, стилу недостаје више описа и емоција, уредност задатка је на задовољавајућем нивоу.
- Добар (3) - ученик је тачно одговорио на тему, поједини делови композиције нису у потпуности испоштовани (нису повезани, недостаје увод или закључак), поједине реченице нису јасне, са честим правописним и граматичким грешкама, недостаје доста описа и емоција, рад је понегде нечитак и неуредан.
- Довољан (2) - ученик је делимично одговорио на тему, задатак је кратак, увод, разрада и закључак нису уједначени, реченице су нејасне и неповезане, стил је сиромашан са честим и великим граматичким и правописним грешкама, рад је веома нечитак и неуредан.
- Недовољан (1) - ученик није ништа написао или ученик није одговорио на тему, нису испоштовани захтеви композиције, рад се не може прочитати, реченице су потпуно неповезане и нејасне са превише граматичких, правописних и стилских грешака.

Правописни диктати

Ученици пишу по један правописни диктат у сваком полуугодишту. Диктатом се проверава усвојеност основних правописних правила. Оцена из правописног диктата добија се на основу остварености прописаних исхода. Диктат садржи десет реченица. Реченица је тачна онда када је у њој све тачно, односно када је у потпуности испоштована правописна норма и интерпункција.

Критеријуми за вредновање правописног диктата :

- Одличан (5) - тачно написано десет или девет реченица
- Врло добар (4) - тачно написано осам реченица
- Добар (3) - тачно написано седам реченица
- Довољан (2) - тачно написано шест реченица
- Недовољан (1) - тачно написано пет или мање реченица

Плакати и презентације

Сваки ученик у току године учествоваће у изради и одбрани групног плаката или презентације на тему која је предвиђена Планом наставе и учења. Оцене за израду и одбрану плаката или презентације уписују се у педагошку документацију.

На крају полуугодишта и на крају школске године, приликом утврђивања закључне оцене, оцена за израду и одбрану плаката или презентације може се узети у обзир, а у најбољем интересу ученика.

Елементи вредновања ученичких радова – PowerPoint презентације и плаката

PowerPoint презентација

Изглед слајда (прилагођеност позадине слајда теми, количина текста, стил и величина слова, број и квалитет фотографија, сврсисходност анимације и звучних ефеката, уредност, поштовање правописне норме).

Плакат

Изглед плаката (распоред и однос текста и фотографија, стил и величина слова, ликовне технике и изражавање, креативност, уредност, правописна коректност).

Квалитет садржаја (садржај је у складу са темом, прилагођен узрасту и предзнању ученика, садржи занимљивости).

Структура садржаја (садржај има логичан редослед,).

Презентација/одбрана (самосталност, сигурност, јасност, уверљивост и снажљивост при излагању, комуникација са наставником и ученицима).

Домаћи задаци

Учесталост давања задатака за рад код куће зависи од теме која се обрађује на часовима. Формална провера израде домаћег задатка врши се на почетку часа и то се евидентира за сваку наставну тему. Ученик добија плус за домаћи задатак који је урађен у целости, минус добија ученик који заборави свеску или уради мање од 50% домаћег задатка . Сваки ученик који добије минус може да га „поправи” тако што ће домаћи задатак урадити за следећи час.

Квалитативна анализа израде домаћих задатака врши се анализом урађених задатака, објашњавањем онога што ученици нису знали да ураде и отклањањем грешака.

На крају полугодишта и на крају школске године, приликом утврђивања закључне оцене, редовност израде домаћих задатака може се узети у обзир, а у најбољем интересу ученика.

ДИНАМИКА ОЦЕЊИВАЊА

На почетку школске године сваки ученик у писаној форми у виду табеле добије распоред свих провера за ту школску годину. Табела садржи провере распоређене по темама, месецима и начину провере. Распоред писмених задатака и писаних провера знања дужих од 15 минута уписује се у Дневник рада. Провера постигнућа ученика обавља се на сваком часу. Усмене провере постигнућа обављају се без најаве.

Поправљање оцене

Ученик има право да једном поправља оцену из сваке теме, осим из правописног диктата. Исправак се може писати без обзира на добијену оцену (1, 2, 3 или 4). Термини за поправљање оцене се одређују договором ученика и наставника. У дневник се уписује оцена из исправка уколико је већа од оцене добијене на првој провери знања.

Ученик има обавезу поправљања недовољних оцена на крају сваког класификационог

периода. Уколико је на крају првог полугодишта закључена оцена недовољан, на почетку другог полугодишта ученик ће се са наставником договорити о термину када ће поправљати јединице. Термин ће бити у току првог месеца другог полугодишта. Могуће је поправљати и тему по тему.

Ако се ученик не ангажује довољно и не поправи недовољне оцене из градива првог и другог полугодишта биће упућен на полагање поправног испита.

Закључна оцена

Закључна оцена се одређује на основу свих оцена уписаних у дневник у рубрику за српски језик и књижевност од почетка школске године. Оцена се закључује у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.

Приликом закључивања оцена треба додатно вредновати јасно и прецизно и аргументовано изражавање мисли и идеја, коришћење граматичке терминологије, склоност ка логичком расуђивању, кретивност и оригиналност приликом решавања задатака, и упорност и истрајност у учењу и раду, а то проистиче из формативних оцена.

Вредновање рада ученика који се образују по индивидуалном образовном плану

Ученик коме је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета, тешкоћа у учењу, ризика од раног напуштања школовања и других разлога потребна додатна подршка у образовању и васпитању оцењује се на основу ангажовања и степена остварености циљева и исхода дефинисаних планом индивидуализације и ИОП-ом.

Уколико ученик стиче образовање и васпитање по ИОП-у 1, оцењује се на основу ангажовања и степена остварености исхода, уз прилагођавање начина и поступка оцењивања.

Уколико ученик стиче образовање и васпитање по ИОП-у 2, оцењује се на основу ангажовања и степена остварености прилагођених циљева и исхода, који су дефинисани у персонализованом плану наставе и учења, уз прилагођавање начина и поступка оцењивања.

Ученику који стиче образовање и васпитање по индивидуалном образовном плану, а не остварује планиране циљеве и исходе, ревидира се индивидуални образовни план..

Начин, облик, поступак и елементи вредновања прилагођавају се потребама и специфичностима сваког ученика да би се квалитетно искористиле очуване способности и развиле нове.

Вредновање је усмерено на подстицање ученика да активно учествује у настави и на развијање његовог самопоуздања и осећаја напредовања. Начин и поступци вредновања су у складу са препорукама Тима за инклузивно образовање и прилагођени потребама ученика. Ниво остварености циљева и исхода дефинисаних планом индивидуализације и ИОП-ом проверава се обликом којим се ученик најбоље може изразити и који му је најприхватљивији.

Уколико ученик са изузетним способностима стиче образовање и васпитање на прилагођен и обогаћен начин по ИОП-у 3, оцењује се на основу праћења остваривања прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања.

